

THE PUBLIC FUNCTIONARY – A LINGUISTIC APPROACH

Adelina Iliescu

Lecturer, PhD., University of Craiova

Abstract: In this paper we propose a linguistic analysis of the terms: public servant and police officer. Study of specialized languages, legal, in this case, offers opportunity of formulate novel ideas and observations on grammatical structure, etymology, linguistic and cultural relations between different peoples.

In juridical language we can see the fact that it can be seen using Latin terms and expressions. The influence of Roman law on the other hand, and also the Latin legal vocabulary it was overwhelming. So we try an etymological analysis of the terms proposed for consideration.

Keywords: public servant, police officer, linguistics etymology, juridical term

1. Introducere. Analiza terminologiilor diferitelor domenii de activitate, etimologia termenilor, determinarea zonelor de interferență și a raportului cu limba comună sunt obiective principale ale cercetării lingvistice pe care ne-o propunem în acest articol.

Studiul limbajelor specializate, juridic, în cazul de față, oferă ocazia formulării unor idei și observații inedite privind structura gramaticală, etimologia, respectiv stilistica limbii literare, a relațiilor lingvistice și culturale dintre diverse popoare.

Limbajele specializate sunt diversificate, iar studiul lor presupune, deci, o abordare specială, proprie fiecărei terminologii care își identifică, în primul rând, trăsăturile definitorii. Relațiile care există între lexicul comun și cel specializat fac posibilă deplasarea unităților lexicale dintr-un registru în celălalt. Vocabularul specializat poate atrage prin specializare transfer elemente curente ale lexicului comun sau poate împrumuta altor arii lexicale termeni, care pot fi supuși unei alte specializări.

Din punct de vedere teoretic, limbajul juridic are trei abordări: abordare lingvistică, abordare juridică, abordare interdisciplinară.

2. Scurte considerații asupra abordării juridice. Din punct de vedere juridic, conceptele de *funcționar* și *funcționar public* sunt definite de Codul Penal care precizează că « **funcționar public** » este, conform art. 147 Cod penal, “ orice persoana care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum a fost investită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în serviciul unei unități dintre cele la care se referă art.145 Cod penal, iar « **funcționar** » este orice persoană dintre cele menționate la categoria funcționar public, precum și orice salariat care exercită o însărcinare, în serviciul unei alte persoane juridice decât unitățile prevăzute la art.145 Cod penal.

Trebuie observat că ceea ce este important și conduce la calificarea de funcționar public, nu este faptul că însărcinarea este permanentă sau temporară, titlul însărcinării (director) sau modalitatea investirii (concurș, numire, contract), ci exercitarea efectivă a însărcinării în interesul unei unități publice.¹ Astfel, o persoană va fi considerată funcționar public chiar dacă nu are contract de muncă sau o numire în funcție, cu condiția să fi exercitat în fapt atribuțiile funcției și ca unitatea să-și fi exprimat legal consimțământul cu privire la raportul de muncă.

Pe de altă parte, conceptul de » **funcționar public cu statut special** » este definit de Legea nr. 360 din 6 iunie 2002 privind Statutul polițistului.² Astfel, conform art.1 din lege : »(1) Polițistul este **funcționar public civil, cu statut special**, înarmat, ce poartă, de regulă, uniformă și exercită atribuțiile stabilite pentru Poliția Română prin lege, ca instituție specializată a statului. ».

Legiutorul arată că « art.1 al.(3) Statutul special este conferit de îndatoririle și riscurile deosebite, de portul de armă și de celelalte diferențieri prevăzute în prezentul statut. » Functionarul public este persoana numita, in conditiile legii, intr-o functie publica (art. 2 alin.2 din Legea nr.188/1999 republicat in M.O. Partea I nr.365 din 29/05/2007 privind Statutul functionarilor publici).

3. Abordare lingvistică. Abordarea lingvistică descrie limbajul juridic sub aspect diacronic și sub aspect sincron.

Cercetările lingvistice de tip diacronic prezintă istoricul limbajului juridic începând cu primele pravile românești traduse și tipărite în Moldova și Muntenia la mijlocul secolului al XVII, continuând cu perioada 1780-1864/1865 (Pravilniceasca condică a lui Ipsilanti - promulgarea codurilor moderne ale României sub domnia lui A.I.Cuza) și până în prezent. Cercetările lingvistice de tip sincron prezintă limbajul juridic din perspectiva lingvisticii tradiționale, structurale, precum stilistica funcțională, sociolingvistica, psiholingvistica, analiza discursului, gramatica textului, teoria actelor de vorbire.

Dicționarul explicativ al limbii române și *Dicționarul limbii române* modern definesc termenul **FUNCTIONĂR, -Ă, funcționari, -e**, s.m. și f. drept persoană care îndeplinește o muncă cu caracter administrative; slujbaș. [Pr.: -ți-o] – Din fr. **fonctionnaire** (după *funcție*).

Se poate remarca o extensie lexicală a acestui termen. În prima fază, cuvintele noi au coexistat cu cele românești care desemnau aceeași entitate (*cinovnic/funcționar*).

După momentul de bilingvism, termenii concurează, până la eliminarea celui existent prin cel nou (în cazul de față, mai noul *funcționar*, din franceză, l-a înlocuit pe *cinovnic*, provenit din rusă).

Extensia lexicală exprimă, de foarte mulți ani, tendința constantă a oricărei limbi naturale de a se amplifica prin împrumuturi din limbile donatoare, de regulă cu supremație tehnologică, economică și/ sau politică în lume.

Fenomenul, înregistrat la mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului, s-a realizat, pentru limba română, chiar din primele încercări de scriere, s-a răspândit în secolele al XVII - XVIII-lea, sub influența slavonei și a limbii neogrețești, pentru ca, din secolul al XIX-lea, să cunoască influențele franceză, germană, engleză, rusă.

În limbajul juridic se poate observa folosirea termenilor și expresiilor latinești. Influența Dreptului Roman și implicit a limbii latine asupra lexicului juridic a fost covârșitoare. Romanii

¹ Alexandru Boroi, Gheorghe Nistoreanu, *Drept Penal. Parte specială*, Editura All Beck, București, 2005, p.348 -349. Autorii arată că sunt funcționari publici : „ și funcționarii neregulat sau nelegal investiți, adică cei ale căror forme de investire sunt în curs de îndelinare sau nu sunt valabile, fiind făcute cu încălcarea unor prevederi legale, ori de către organe sau persoane incompetente, cu condiția de a fi exercitat în mod efectiv o însărcinare în interesul unei unități publice”. În acest sens a se vedea și O.A.Stoica – Despre subiectul infracțiunii de delapidare, în *Legalitatea Populară*, nr. 9/1959, p.27.

² Text actualizat, în temeiul actelor normative modificatoare, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la 7 martie 2005.

au fost primii în istoria omenirii care au elaborat o știință și o tehnică juridică. Fondul latin constituie baza terminologiei dreptului aparținând tradiției romaniste sau civiliste, din care face parte și dreptul românesc. Acești termeni, locuțiuni și adagii dețin o foarte mare densitate informațională, evitându-se în acest fel recurgența la perifraze laborioase.

4. Analiză etimologică a termenilor „funcționar”, „public” și „polițist”.

a. Etimologia termenului „funcționar”. Din punct de vedere etimologic termenul *funcționar* provine din lat. *functio*, *-onis*³ „1. îndeplinire, executare achitare: *functio illius muneris* „îndeplinirea acelei sarcini”. 2. moarte: *post hominis functionem* „după moartea omului”. 3. achitare a unei sume: *res quae functionem recipiunt* „lucruri fungibile (care pot fi restituite prin altele de aceeași natură, greutate, număr, măsură)”. *Functio*, *-onis* își are rădăcina în verbul *fungor*, *fungi*, *functus sum*⁴, având următoarele sensuri 1. a se achita, a îndeplini: *fungi munere* „a îndeplini o funcție publică”; *militare munus fungens* „pe când își îndeplinea serviciul militar”. 2. a suporta: *et mala cuncta animus contage fungitur eius* „și sufletul suportă toate suferințele de pe urma raporturilor cu acesta (cu corpul)”.

b. Etimologia termenului „public”. Vom analiza în continuare, din punct de vedere etimologic, termenul *public*: *publicatio-onis* sf=confiscare *publicus*, *-a*, *-um* adj.1.public, comun, al tuturor. 2. *res publicae*=lucruri care aparțin poporului 3. *ager publicus*=teren, proprietate a statului.⁵

Termenul *publicus* derivă din adjectivul latinesc cu trei terminații *publicus*, *-a*, *-um*⁶ cu următoarele sensuri 1. public, de stat, oficial: *publica ac privata sacrificia* „sacrificii publice și particulare”; *causa publica* „proces de interes public”; *bona publica* „bunurile publice”; *publica memoria* „document oficial”; *bona publico* „în interesul statului” 2. public, comun: *publica verba* „cuvinte folosite de toată lumea” 3. (în sens peiorativ) banal, orinar, de rând: *vates cui non sit publica vena* „poet care n-are un talent de rând.” Adjectivul *publicus*, *-a*, *-um* are la bază substantivul de genul neutru *publicum*, *-i* cu sensul de 1. proprietate de stat, domeniu public: *publicum populi Romani fieri* „a deveni domeniu public roman”; 2. tezaur al statului: *pecuniam ex publico tradere* „a da bani din visteria statului”; 3. venituri ale statului, dări: *publicum habere* „a fi colector de impozite”; 4. grânar public, magazin de stat; 5. interes public: *in publicum consulere* „a veghea asupra interesului statului”; 6. loc public: *prodire in publicum* „a apărea în public”

Un derivat al termenului *public* este *republică*. Aceasta este cuvânt compus, de origină latină *respublica*, *reipublicae* (a se vedea limba latină), desemnând o formă de organizare statală (sau formă de stat) în care puterea aparține, în mod democratic poporului sau națiunii acelei țări și care este condusă de către reprezentanții săi, aleși temporar, pentru o perioadă clar limitată de timp. În acest fel, prin limitare, persoane diferite, la momente diferite în timp, ajung să conducă republica. Semnificația originală, în limba latină, a cuvântului republică era *res*, *rei* - treabă/treburile plus *publicae* – publice, adică *respublicae* – treburile, probleme publice, adică acele probleme care erau comune tuturor locuitorilor aceluia teritoriu. Cuvântul compus a devenit repede un cuvânt nou, de sine stătător, *respublica*, la singular, respectiv *reipublicae*, la plural, în latină. Regimul cunoscut sub acest nume s-a instalat progresiv, după căderea Romei regale (potrivit legendei: 509 a.Chr., mai probabil 475 a.Chr.) pentru a se desăvârși odată cu instaurarea principatului de către Augustus în 27 a.Chr. Sintagma *res publica* desemnează „treburile publice” și marchează supremația organizării unei politici comune pentru toți cetățenii asupra *res privata*, „treburile personale”. Suveranitatea poporului se afirmă în formula

³ G. Guțu, *Dicționar latin-român*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 507.

⁴ G. Guțu, *op. cit.*, p. 509.

⁵ Teodor Sâmbrian, *Reguli de drept roman-izvoare, persoane, procedură, drepturi reale*, Craiova, Editura Sitech, 2015, p. 422.

⁶ G. Guțu, *op. cit.*, p. 1000.

care definește puterea republicană *SPQR* (*Senatus Populus Que Romanus* = Senatul și Poporul roman).

c. Etimologia termenului "polițist". Vom încerca să facem referire și asupra termenului *polițist*, adică funcționarul public cu statut special. Cele mai vechi denumiri ale polițistului în argoul românesc sunt nume de păsări, folosite metaforic: *sticlete*, *curcan*, *scatiu*, *cloncan*. Metaforele au fost explicate de Iorgu Iordan prin factori istorici: prin extindere de la vechea denumire glumeață a dorobanților (a se vedea *Peneș Curcanul* al lui Alecsandri) sau pornind de la o imagine: "atitudinea (comic de țanțoșă)" sau, mai curând, uniforma colorată a agenților din secolul al XIX-lea. Astăzi este încă în uz metafora *sticlete*, în mai mică măsură *curcan*; nu par să mai circule nici *scatiu*, nici *cloncan*. Mai puțin autentice sunt argotismele *copoi* sau *prepelicar*. În schimb, este folosit în mod curent termenul *gabor* "polițist"; "gardian", atestat din anii '30 și folosit de atunci permanent. Originea sa nu este totuși foarte clară, din punctul de vedere al evoluției semantice; forma trimite la numele propriu Gábor (forma maghiară pentru *Gabriel*). Popular, în Transilvania (în varianta *gabur*, citată în *Dicționarul Academiei*), acesta circula ca termen depreciativ (cu sensul "prost"). După Al. Ciorănescu (*Dicționarul etimologic a limbii române*, 2001), transformarea numelui propriu în nume comun s-ar fi petrecut mai întâi în săsește, unde numele maghiar foarte răspândit ar fi ajuns să însemne, prin antonomază, "țăran, om simplu". În același timp, se știe că *gabori* (cu pălărie) reprezintă desemnarea unui grup de țigani din Transilvania (vorbitori de maghiară).

5. Concluzii.

Limbajul juridic este determinat de contextul politic și socio-cultural în care este utilizat și reflectă prin sistemul dreptului, în lingvistică, schimbările intervenite în societate. Caracteristică este permanenta confruntare dintre tradiție și inovație, și a avut loc în direcția asigurării proprietății, clarității și conciziei printr-un proces de unificare, specializare și modernizare la toate nivelele.

Analiza lingvistică făcută asupra termenilor *funcționar public* și *polițist* ne-a dat ocazia formulării unor idei și observații inedite privind structura gramaticală, etimologia, relațiile lingvistice și legătura limbii române cu limba din care provine, respectiv limba latină.

BIBLIOGRAPHY

****Pocket Oxford Latin Dictionary*, Edited by James Morwood, UK, Oxford, Oxford University Press, 1994, 2005. Alexandru, Ioan, *Introducere în teoria administrației publice*, București, Editura Sylvi, 1997

Benveniste, Émile, *Problèmes de linguistique générale*, vol. II, Paris, Gallimard, 1974.

Berceanu, Barbu, *Dreptul și limba. Știința dreptului și lingvistica. Succinte considerații teoretice și aplicative*, in „Studii și cercetări juridice”, XXVI, 3, 1981, p. 247–266.

Bidu-Vrăncănu, Angela, *Terminologiile științifice din perspectivă interdisciplinară*, in AUB, Facultatea de Litere, p. 31–44.

Coșeriu, Eugen, *Sincronie, diacronie și istorie*, București, EȘE, 1997.

- Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, București, Editura Academiei, 1973
- Ghimpu, Sanda, *Dialog despre lege*, Craiova, Scrisul Românesc, 1978
- Graur, Al., *Lingvistica juridică*, „România literară”, XIV, 1981, 36, pag. 9
- Guțu, Gh., *Dicționar Latin-Român* Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Humanitas, 2003.
- Irinescu, Teodora, *Lingvistică juridică*, Iași, Casa Editorilor Demiurg, 2003.
- Irinescu, Teodora, *Normă și abatere de la normă în terminologia juridică penală și civilă românească*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2004.
- Mihai, Gheorghe, *Elemente constructive de argumentare juridică*, București, EA, 1982.
- Săuleanu, Lucian, Rădulețu, Sebastian, *Dicționar de expresii juridice latine*, București, Editura C.H. Beck, 2007.
- Sâmbrian, Teodor, *Instituții de drept roman*, Craiova, Editura Sitech, 2009.
- Sâmbrian, Teodor, *Reguli de drept roman-izvoare, persoane, procedură, drepturi reale*, Craiova, Editura Sitech, 2015.
- Stoichițoiu, Adriana, *Relații text-discurs în limbajul juridic-administrativ*, în AUBLLR,
- Stoichițoiu, Adriana, *Sens și definiție în limbajul juridic*, în SCL, XLI, 4, 1990, pag. 377-383
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Semiotica discursului juridic*, București, Editura Universității din București, 2001
- Strechie, Mădălina, ”Political publicity in Ancient Rome. A case study: Honorary Latin Inscriptions” *Publicitatea politică în Roma antică. Studiu de caz: Inscricții latine onorifice*, in ***Claudiu Marian Bunăiașu, Elena Rodica Opran, Dan Valeriu Voinea (Editors), *Creativity in Social Sciences* [The proceedings of CIL 2015: Second Edition of International Conference of Humanities and Social Sciences - *Creativity, Imaginary, Language*, Craiova, 15-16 May 2015 (www.cilconference.ro)] Craiova, Editura Sitech, 2015, ISBN: 978-606-11-4798-4, Section I: Communication, pp. 69-79.